

درس ششم: (خدا در فلسفه ۲)

خلاصه مطالب درس ششم

✓ فیلسوف کسی نیست که عقیده‌ای نداشته باشد، بلکه کسی است که بر اساس قواعد فلسفی عقیده‌های را پذیرفته و با قواعد فلسفی از عقیده خود دفاع کند. فیلسوف معتقد به خدا، از طریق استدلال به خدا اعتقاد پیدا کرده است و از همین طریق هم از خدا دفاع می‌کند.

✓ فیلسوفان مسلمانان از فارابی تا ملاصدرا و فلاسفه معاصر، نظرشان بر این است که اثبات وجود خدا از طریق استدلال عقلی امکان‌پذیر است.

✓ بیان فارابی برای اثبات وجود خدا چنین است:

(الف) در جهان پیرامون ما اشیایی هستند که وجودشان از خودشان نیست و معلول چیزهای دیگرند.

(ب) وجود علت بر وجود معلول مقدم است و وجود معلول مشروط به وجود علت است.

(ج) اگر معلولی که اکنون موجود است علتی داشته باشد که آن علت هم خودش معلول باشد، به ناچار، این معلول هم علت دیگری دارد. حال اگر این علت دوم هم معلول باشد، برای موجود شدن به علت سوم نیازمند است.

اگر سلسله علت‌ها بخواند تا بی نهایت پیش برود، یعنی منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، «تسلسل علل نامتناهی» پیش می‌آید که محال و متناقض است. پس، در ابتدای سلسله علت‌ها و معلول‌ها علتی وجود دارد که وجودش وابسته به دیگری نیست؛ یعنی خودش واجب‌الوجود و «علة‌العلل» موجودات دیگر است.

✓ نظر ابن سینا:

۱- موجودات این جهان در ذات خود نسبت به وجود و عدم (بودن و نبودن) مساوی‌اند. به عبارت دیگر، این موجودات ذاتاً ممکن‌الوجود است.

۲- ممکن‌الوجود بالذات، برای این که از تساوی میان وجود و عدم درآید و موجود شود، نیازمند واجب‌الوجود بالذات است؛ موجودی که وجود، ذاتی او باشد.

۳- پس، موجودات این جهان به واجب‌الوجودی بالذات وابسته‌اند که آن‌ها را از حالت امکانی خارج کرده و پدید آورده است.

✓ از نظر فیلسوفان مسلمان، اعتقاد به خدایی می‌تواند به زندگی معنا دهد و انسان را وارد مرتبه‌ای برتر از زندگی کند که به کمک عقل و منطق یا هر راه دیگری وجود او را پذیرفته باشد و در ارتباط روحی و معنوی با او زندگی کند. از نظر یک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند با صفاتی که دارد، به فیلسوف این امکان را می‌دهد که بتواند معیارهای یک زندگی معنادار را به دست آورد:

۱- جهان را غایتمند بیابد و آن را توضیح دهد.

۲- انسان را موجودی هدفمند بشناسد و این هدف را مشخص کند.

۳- برای گرایش فطری انسان به خیر و زیبایی مایزائی واقعی قائل شود.

۴- آرمان‌های مقدّس و فراتر از زندگی مادی را معتبر و درست بداند.

۵- در برابر یک وجود متعالی و برتر احساس تعهد و مسؤولیت داشته باشد.

✓ ابن سینا که وجود خداوند را با دلایل فلسفی اثبات کرده است، در عین حال توصیفی مبتنی بر عشق از رابطه خدا و جهان و انسان ارائه می‌دهد که می‌تواند در بردارنده برخی از عناصر پنج گانه فوق باشد. او معتقد است اشتیاق ذاتی و ذوق فطری را که سبب بقای ممکنات و مخلوقات است، عشق می‌نامیم.

نکات توضیحی

نکته: در صفحه ۴۱: در منظر آخر، عبارت «قرار دارد» را حذف کنید.

نکته: صدیقین یعنی کسانی که اهل صداقت و راستی هستند و ظاهر باطنشان یکی است و جز به حق و حقیقت نمی‌اندیشند.

نکته: آب در بیت اول شعر من ۴۵: معنای کنایی دارد: آبرو، جلا، رونق، شادابی، زیبایی، شکوه، ارج، قیمت و ...

نکته: مجموعه هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، فیلسوفان مسلمان و اعتقاد آن‌ها به خدا، حیات و زندگی را معنادار می‌کند.

سوالات

@ گزاره‌های زیر را با واژه صحیح و غلط مشخص کنید:

۱- بحث فیلسوف درباره خدا، تا وقتی فلسفی است که از روش فلسفه، یعنی استدلال منطقی، تجاوز نکند و نتایج تفکر خود را به صورت استدلالی عرضه نماید.

۲- فیلسوف کسی است که بر اساس قواعد فلسفی عقیده‌ای را پذیرفته و با قواعد فلسفی از عقیده خود دفاع کند.

۳- فیلسوف معتقد به خدا، از طریق شهود عقلی به خدا اعتقاد پیدا کرده است و از همین طریق هم از خدا دفاع می‌کند.

۴- همه فلاسفه اروپایی به این نتیجه رسیده بودند که وجود خدا را نمی‌توان از طریق عقل و استدلال عقلی اثبات کرد.

۵- فیلسوفان مسلمان، نظرشان بر این است که اثبات وجود خدا از طریق استدلال عقلی امکان پذیر است.

۶- فیلسوفان مسلمان، همانند همه فلاسفه اروپایی نظرشان بر این است که اثبات وجود خدا از طریق استدلال عقلی امکان پذیر است.

۷- همه فلاسفه اروپایی، با بیانی بسیار دقیق، استدلال‌های طرح شده را توضیح دهند یا استدلالی جدید ارائه کنند.

۸- به نظر فارابی در جهان پیرامون ما اشیایی هستند که وجودشان از خودشان نیست و معلول چیزهای دیگرند.

۹- به عقیده فارابی، وجود علت بر وجود معلول مقدم است و وجود معلول مشروط به وجود علت است.

۱۰- به بیان فارابی، اغلب در صورتی که علت موجود باشد، معلول هم موجود خواهد بود.

۱۱- به دیدگاه فارابی اگر علتی که اکنون موجود است معلولی داشته باشد که آن معلول هم خودش معلول باشد، به ناچار، این معلول هم علت دیگری دارد.

۱۲- اگر سلسله علت ها بخواهد تا بی نهایت پیش برود، و منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، تسلسل علل متناهی پیش می آید و چنین تسلسلی محال است.

۱۳- تسلسل علل نامتناهی محال است، زیرا اگر سلسله علت ها بخواهد تا بی نهایت به عقب برود، اصلاً نوبت به معلولی که هم اکنون پیش روی ماست، نمی رسد.

۱۴- ابتدا داشتن سلسله بی نهایت، خود متناقض و غیر ممکن است.

۱۵- در ابتدای سلسله علت ها، معلول ها علتی وجود دارد که وجودش وابسته به دیگری نیست؛ یعنی خودش واجب الوجود و علت العلل موجودات دیگر است.

۱۶- سلسله موجودات معلول نیازمند موجودی است که معلول باشد.

۱۷- در ابتدای سلسله علت ها، معلول ها علتی وجود دارد که وجودش وابسته به دیگری نیست؛ یعنی خودش واجب الوجود و علت العلل موجودات دیگر است.

۱۸- خلاصه برهان ابن سینا برای اثبات واجب الوجود بالذات به برهان وجوب و امکان شهرت دارد.

۱۹- به نظر ابن سینا، وقتی به موجودات این جهان نگاه می کنیم، می بینیم که این موجودات در ذات خود نسبت به وجود و عدم بودن و نبودن مساوی اند.

۲۰- به عقیده فارابی، موجوداتی که هم می توانند باشند و هم می توانند نباشند، این موجودات ذاتاً ممکن الوجودند.

۲۱- به نظر ابن سینا، ممکن الوجود بالذات، برای اینکه از تساوی میان وجود و عدم درآید و موجود شود، نیازمند واجب الوجود بالذات است؛ موجودی که وجود، ذاتی او باشد.

۲۲- موجودات این جهان به واجب الوجودی بالغیری وابسته اند که آنها را از حالت امکانی خارج کرده و پدید آورده است.

۲۳- بحث دیگری که فلاسفه مسلمان در کنار اثبات وجود خدا داشته اند، بحث درباره تأثیر این اعتقاد در زندگی انسان و نقش آن در معنابخشی به حیات بشری است.

۲۴- در مقام مثال، فلاسفه مسلمان وجود خدا و تأثیر آن در حیات انسانی را شبیه به وجود نور و نقش آن در حیات جسمانی بشری دانند.

۲۵- فلاسفه مسلمان می گویند که بشر ابتدا از طریق حواس به وجود آب پی می برد و آن را یک امر واقعی می یابد؛ آنگاه این آب واقعی را می نوشد.

۲۶- به عقیده فلاسفه مسلمان، خدا نیز مثال نور است؛ اعتقاد به خدایی می تواند به زندگی معنادهوا نسان را وارد مرتبه ای برتر از زندگی کند که به کمک عقل و منطق یاهرراه دیگری وجود او را پذیرفته باشد و در ارتباط روحی و معنوی با او زندگی کند.

۲۷- از نظر یک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند با صفاتی که دارد، به فیلسوف این امکان را می دهد که بتواند معیارهای یک زندگی معنادار را به دست آورد.

۲۸- فیلسوف الهی با پذیرش خدا، می خواهد انسان را موجودی هدفمند بشناسد و این هدف را مشخص کند.

۲۹- از نظر فیلسوف الهی با پذیرش وجود خدا، می توان برای گرایش فطری انسان به خیر و زیبایی مابازایی ذهنی قائل شد.

۳۰- از نظر فیلسوف الهی با پذیرش وجود خدا، می توان آرمان های مقدس و فراتر از زندگی معنوی را معتبر و درست دانست.

۳۱- از نظر فیلسوف الهی با پذیرش وجود خدا، می توان در برابر یک وجود متعالی و برتر احساس تعهد و مسئولیت داشته باشد.

۳۲- ابن سینا اشتیاق ذاتی و ذوق فطری را که سبب بقای وجود ممکنات است، عقل می نامد.

۳۳- ابن سینا توصیفی مبتنی بر عشق از رابطه خدا و جهان و انسان ارائه می دهد.

۳۴- فارابی در رساله ای که درباره عشق نوشته است، می گوید: هر یک از ممکنات به واسطه حقیقت وجودش، همیشه مشتاق کمالات و خیرات است و بر حسب فطرت خود از بدی ها گریزان.

۳۵- ابن سینا معتقد است که عشق و محبت میان انسان و جهان از جاذبه عشق الهی ناشی می شود که در گنه و ذات جهان هستی به ودیعت نهاده شده است.

@ جوابها: ۱- غ ۲- ص ۳- غ ۴- غ ۵- ص ۶- غ ۷- غ ۸- ص ۹- ص ۱۰- غ ۱۱- غ ۱۲- غ ۱۳- ص ۱۴- ص ۱۵- ص

۱۶- غ ۱۷- ص ۱۸- ص ۱۹- ص ۲۰- غ ۲۱- ص ۲۲- غ ۲۳- ص ۲۴- غ ۲۵- ص ۲۶- غ ۲۷- ص ۲۸- ص ۲۹- غ ۳۰- غ

۳۱- ص ۳۲- غ ۳۳- ص ۳۴- غ ۳۵- ص

@ جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید:

۳۶- فیلسوف معتقد به خدا، از طریق به خدا اعتقاد پیدا کرده است و از همین طریق هم از خدا دفاع می کند.

۳۷- برخی از فلاسفه اروپایی به این نتیجه رسیده بودند که وجود خدا را نمی توان از و اثبات کرد.

۳۸- فیلسوفان مسلمان، از فارابی تا ملا صدرا و فلاسفه معاصر، نظرشان بر این است که از طریق استدلال عقلی امکان پذیر است.

- ۳۹- به عقیده، در جهان پیرامون ما اشیایی هستند که وجودشان از خودشان نیست و معلول چیزهای دیگرند.
- ۴۰- به نظر فارابی وجود علت بر وجود معلول است و وجود معلول به وجود علت است.
- ۴۱- اگر سلسله علت ها بخواهد تا پیش برود، یعنی منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، تسلسل پیش می آید.
- ۴۲- اگر سلسله علت ها بخواهد تا به عقب برود، اصلاً نوبت به معلولی که هم اکنون پیش روی ماست، نمی رسد.
- ۴۳- ابتدا داشتن سلسله بی نهایت قرار دارد، خود و است.
- ۴۴- معلول بودن هر موجود و نیاز آن به علت مانند متکی بودن هر دیگر است.
- ۴۵- سلسله موجودات معلول نیازمند موجودی است که نباشد.
- ۴۶- در ابتدای سلسله علت ها و معلول ها علتی وجود دارد که وجودش وابسته به دیگری نیست؛ یعنی خودش و موجودات دیگر است.
- ۴۷- خلاصه برهان برای اثبات به برهان وجوب و امکان شهرت دارد.
- ۴۸- بر اساس برهان وجوب و امکان ابن سینا، وقتی به موجودات این جهان نگاه می کنیم، می بینیم که این موجودات در ذات خود نسبت به و مساوی اند.
- ۴۹- بر اساس برهان وجوب و امکان ابن سینا موجودات در هم می توانند باشند و هم می توانند نباشند. به عبارت دیگر، این موجودات ممکن الوجودند.
- ۵۰- ممکن الوجود بالذات، برای اینکه از تساوی میان وجود و عدم در آید و موجود شود، نیازمند است؛ موجودی که ذاتی او باشد.
- ۵۱- موجودات این جهان به وابسته اند که آنها را از حالت خارج کرده و پدید آورده است.
- ۵۲- فلاسفه در کنار اثبات وجود خدا داشته اند، بحث درباره تأثیر این اعتقاد در زندگی انسان و نقش آن در معنابخشی به حیات بشری است.
- ۵۳- فلاسفه مسلمان، وجود خدا و تأثیر آن در حیات انسانی را شبیه به وجود و نقش آن در حیات جسمانی بشر می دانند.
- ۵۴- فلاسفه مسلمان می گویند که بشر ابتدا از طریق به وجود آب پی می برد و آن را یک امر می یابد. این همان تشبیه برای اثبات خدا و تأثیر آن در حیات انسانی است.
- ۵۵- اعتقاد به خدای توانمند به زندگی معنا دهد و انسان را وارد مرتبه ای برتر از زندگی کند که به کمک و یا هر راه دیگری وجود او را پذیرفته باشد و در ارتباط روحی و معنوی با او زندگی کند.

۵۶- از نظریک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند با که دارد، به فیلسوف این امکان را می دهد که بتواند معیارهای یک را به دست آورد.

۵۷- از نظریک فیلسوف الهی، پذیرش انسان را موجودی هدفمند بشناسد این هدف را مشخص کند.

۵۸- از نظریک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند برای گرایش انسان به خیر و زیبایی قائل شود.

۵۹- از نظریک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند، آرمان های مقدس و فراتر از زندگی مادی را بدانند.

۶۰- از نظریک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند، در برابر یک وجود متعالی و برتر احساس داشته باشد.

۶۱- ابن سینا توصیفی مثبتی بر از رابطه خدا و جهان و انسان ارائه می دهد.

۶۲- به نظر ابن سینا: هر یک از ممکنات به واسطه همیشه مشتاق کمالات و خیرات است و بر حسب از بدی ها گریزان.

۶۳- بر اساس عقیده ابن سینا، اشتیاق را که سبب بقای ممکنات و مخلوقات است، عشق می نامیم.

۶۴- ابن سینا معتقد است که عشق و محبت میان انسان و جهان از ناشی میشود که در کنه ذات جهان هستی به ودیعت نهاده شده است.

۶۵- فارابی در برهان تسلسل علل، از اصل تقدّم استفاده کرده است. (نهایی / خرداد ۹۸)

۶۶- اعتقاد به خدایی می تواند به زندگی معنا دهد که به کمک و منطق وجودش را پذیرفته باشیم و در ارتباط با او زندگی کنیم. (نهایی دی ماه ۹۸)

@ جواب ها: ۳۶- (استدلال) ۳۷- (طریق عقل / استدلال عقلی) ۳۸- (اثبات وجود خدا) ۳۹- (فارابی) ۴۰- (مقدم / مشروط)

۴۱- (بی نهایت / علل نامتناهی) ۴۲- (بی نهایت) ۴۳- (متناقض / غیر ممکن) ۴۴- (آجر به آجر) ۴۵- (معلول) ۴۶- (واجب الوجود /

عله العلل) ۴۷- (ابن سینا / واجب الوجود بالذات) ۴۸- (وجود / عدم) ۴۹- (ذات خود / ذاتا) ۵۰- (واجب الوجود بالذات / وجود) ۵۱-

(واجب الوجودی بالذات / امکانی) ۵۲- (مسلمان) ۵۳- (آب) ۵۴- (حواس / واقعی) ۵۵- (عقل / منطوق) ۵۶- (صفات / زندگی

معنادار) ۵۷- (وجود خداوند) ۵۸- (فطری / ما با زائی واقعی) ۵۹- (معتبر و درست) ۶۰- (تعهد / مسئولیت) ۶۱- (عشق) ۶۲- (حقیقت

وجودش / فطرت خود) ۶۳- (ذاتی / ذوق فطری) ۶۴- (جاذبه عشق الهی) ۶۵- (علت بر معلول) ۶۶- عقل / روحی یا معنوی

@ گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۶۷- کدام عبارت نادرست است؟

- ۱- بحث فیلسوف، به طور کلی درباره خدا، تا وقتی فلسفی است که نتایج تفکر خود را به صورت استدلالی عرضه نماید.
- ۲- فیلسوف کسی است که هم می تواند عقیده ای داشته باشد و هم می تواند عقیده نداشته باشد.
- ۳- فیلسوف کسی است که بر اساس قواعد فلسفی عقیده ای را پذیرفته و با قواعد فلسفی از عقیده خود دفاع کند.
- ۴- فیلسوف معتقد به خدا، از طریق استدلال به خدا اعتقاد پیدا کرده است و از همین طریق هم از خدا دفاع می کند.

۶۸- در برهان فارابی بر امتناع تسلسل علل نامتناهی از کدام اصل استفاده شده و بیانگر چیست؟

- ۱) تقدم علت بر معلول - تا علت وجود پیدا نکند معلول وجود پیدا نمی کند.
- ۲) مشروط بودن علت بر معلول - تا معلول وجود پیدا نکند علت وجود پیدا نمی کند.
- ۳) همزمانی علت بر معلول - وجود معلول مشروط به وجود علت نیست.
- ۴) تقدم علت بر معلول - وجود علت مشروط به وجود معلول است.

۶۹- اعتقاد به تناهی سلسله علل از لوازم علت و معلول است که مبتنی بر بطلان تسلسل است و اصرار بر تقدم وجودی علت بر معلول از که پایانش به موجود مشروط می انجامد.

- ۱) ابن سینا - وجود ۲) فارابی - وجود ۳) فارابی - عدم ۴) ابن سینا - عدم

۷۰- اگر تساوی نسبت وجود و عدم، برای پیدایش شیء کافی باشد:

- ۱) موجودات ضرورت وجود خود را از علت تامه دریافت می کردند.
- ۲) واجب الوجود عامل پیدایش جهان هستی و کل نظام آفرینش بود.
- ۳) هر حادثه ممکن الوجودی بدون موجبی خود به خود به وجود می آمد.
- ۴) دیگر به علت نیازی نبود و به محض تصور یک موجود، آن موجود پدیدار می گشت.

۷۱- به اعتقاد ابن سینا «شوق به کمالات» و «اشتیاق به خیرات» در ممکنات برخاسته از جنبه آن هاست و سبب بقای آن ها، همان است .

- ۱) امکانی - عشق ۲) وجودی - عشق ۳) وجودی - وجود ۴) امکانی - وجود

@ جواب تست ها: ۶۷- گزینه ۲ ۶۸- گزینه ۱ ۶۹- گزینه ۳ ۷۰- گزینه ۳ ۷۱- گزینه ۲

۷۲- هر یک از گزینه‌های سمت راست با یکی از گزینه‌های سمت چپ مناسبت دارد. آنها را در کنار هم بنویسید (یک مورد در سمت چپ اضافی است)

الف) عدم اثبات خدا از طریق عقل و استدلال عقلی	۱- از نتایج اثبات خدا توسط فارابی
ب) تقدم علت بر معلول.	۲- برهان وجوب وامکان
ج) وجود معلول مشروط به وجود علت است.	۳- یکی از دلایل اثبات خدا توسط فارابی
د) تسلسل علل منتهایی است.	۴- فطرت
ر) خلاصه برهان ابن سینا برای اثبات واجب الوجود	۵- همه فیلسوفان اروپایی
ز) علت‌گریزان بودن ممکنات از بدی‌ها از نظر ابن سینا	۶- فارابی
	۷- عشق

@ جواب: الف) ۴ ب) ۶ ج) ۳ د) ۱ ر) ۲ ز) ۴

@ به سؤالات ذیل جواب کوتاه دهید:

۷۳- اصل فلسفی یا مبانی فلسفی مربوط به هر یک از گزاره‌های زیر را نام ببرید:

الف) محال است زنجیره علی و معلول می‌تواند نامتناهی باشد.

جواب: (تسلسل علل محال باطل است).

ب- مضمون اشعار ذیل ، مربوط به نظریه ابن سینا..... است.

"طبایع جز کشش کاری ندانند حکیمان این کشش را عشق خوانند.

کسی کز عشق خالی شد، فسرده ست گرش صدجانب ود، ب ی عشق مرده ست"

جواب: (ناشی شدن عشق و محبت میان انسان و جهان از جاذبه عشق الهی)

ج) وجود علت بر وجود معلول مقدم است و وجود معلول مشروط به وجود علت است.

جواب: (برهان یا بیان فارابی برای اثبات خدا)

د) وقتی به موجودات این جهان نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که این موجودات در ذات خود نسبت به وجود و عدم (بودن و نبودن) مساوی اند.

جواب: (برهان وجوب و امکان ابن سینا برای اثبات خدا یا برهان برای اثبات واجب الوجود بالذات)

ز) موجودات این جهان هم می توانند باشند و هم می توانند نباشند.

جواب: (برهان وجوب و امکان ابن سینا برای اثبات خدا یا برهان برای اثبات واجب الوجود بالذات)
(موجودات این جهان ذاتا ممکن الوجودند.)

جواب: (برهان وجوب و امکان ابن سینا برای اثبات خدا یا برهان برای اثبات واجب الوجود بالذات)

۷۴- باتوجه به مبانی فلسفی فارابی به سوالات ذیل پاسخ دهید:

الف- تسلسل علل در چه صورتی محال و باطل است؟

در صورتی که سلسله علل را نامتناهی فرض کنیم.

ب- برهان او برای اثبات چه اموری به کار می رود؟

در محال بودن تسلسل و اثبات وجود خدا به کار می رود.

۷۵- برهان وی بر چه اصلی استوار است؟

تقدم علت بر معلول

۷۶- در مورد برهان فارابی به سوالات زیر پاسخ دهید (نهایی دی ماه ۹۷)

الف) بدنبال اثبات چه چیزی است؟
ب) از چه اصلی استفاده کرده است؟

جواب: الف- در محال بودن تسلسل / یا اثبات وجود خدا
ب) تقدم علت بر معلول

۷۷- باتوجه به مبانی فلسفی ابن سینا به سوالات ذیل پاسخ دهید:

الف- رابطه خدا و جهان و انسان چگونه تبیین کرده است؟

توصیفی مبتنی بر عشق

ب- عشق را در فلسفه او تعریف کنید؟

اشتیاق ذاتی و ذوق فطری را که سبب بقای وجود ممکنات است، عشق می نامیم.

ج- ابن سینا به چه وسیله ای وجود خداوند را اثبات می کند؟

دلایل فلسفی

د- به نظر او عشق و محبت میان انسان و جهان از چه چیزی ناشی می شود؟

از جاذبه عشق الهی ناشی می شود که در کنه و ذات جهان هستی به ودیعت نهاده شده است.

۷۸- فیلسوف براساس چه قواعدی، عقیده ای را می پذیرد یا از آن دفاع می کند؟

براساس قواعد فلسفی

۷۹- فیلسوف معتقد به خدا از چه طریقی به خدا اعتقاد پیدا می کند یا از آن دفاع می کند؟

از طریق استدلال

۸۰- از نظر یک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند با صفاتی که دارد، چه تاثیری می تواند بر فیلسوف داشته باشد؟
به فیلسوف این امکان را می دهد که بتواند معیارهای یک زندگی معنادار را به دست آورد.

۸۱- به سوالات ذیل با توجه به نظریه فیلسوف الهی، پاسخ کوتاه بدهید:

۱- چه زمانی یک فیلسوف نمی تواند جهان را غایتمند و انسان را موجودی هدفمند بشناسد؟

۲- چه زمانی یک فیلسوف نمی تواند برای گرایش فطری انسان به خیر و زیبایی مابازائی واقعی قائل شود؟

۳- چه زمانی یک فیلسوف نمی تواند در برابر یک وجود متعالی و برتر احساس تعهد و مسئولیت داشته باشد؟

۴- چه زمانی یک فیلسوف نمی تواند آرمان های مقدس و فرائض از زندگی مادی را معتبر و درست بداند؟

@ جواب سوال های ۱ تا ۴: اگر فیلسوفی نتواند وجود خدایا صفات او را اثبات کند.

۸۲- از میان معیارهای یک زندگی معنادار که بعد از پذیرش وجود خداوند مطرح می شوند، یک مورد را بنویسید. (نهایی دی ماه ۹۸)

جهان را غایتمند بیابد و آن را توضیح دهد. (یا هر یک از موارد پنج گانه ای که در صفحه ۴۴ کتاب آمده)

* پاسخ کامل و تشریحی دهید:

۸۳- چرا تسلسل علل نامتناهی محال است؟

زیرا اگر سلسله علت ها بخواهد تا بی نهایت به عقب برود، اصلاً نوبت به معلولی که هم اکنون پیش روی ماست، نمی رسد.

۸۴- برهان فارابی را بر اثبات اینکه «تسلسل علل، محال است» و اثبات خدا را بررسی و اثبات کنید؟ (ذکر مثال)

الف) در جهان پیرامون ما شیبایی هستند که وجودشان از خودشان نیست و معلول چیزهای دیگرند.

ب) وجود علت بر وجود معلول مقدم است و وجود معلول مشروط به وجود علت است. یعنی، فقط در صورتی که علت موجود باشد،

معلول هم موجود خواهد بود.

ج) اگر معلولی که اکنون موجود است علتی داشته باشد که آن علت هم خودش معلول باشد، به ناچار، این معلول هم علت دیگری دارد. حال اگر این علت دوم هم معلول باشد، برای موجود شدن به علت سومی نیازمند است. اکنون اگر سلسله علت ها بخواهد تابی نهایت پیش برود، یعنی منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، تسلسل علل نامتناهی پیش می آید و چنین تسلسلی محال است؛ زیرا اگر سلسله علت ها بخواهد تابی نهایت به عقب برود، اصلاً نوبت به معلولی که هم اکنون پیش روی ماندمتکی بودن هر آجر به آجر دیگر است. **مثال:** همان طور که سلسله آجرهای متکی به هم باید به ستونی ختم شوند که نگه دارنده همه آجرهای دارای اتکاست، سلسله موجودات معلول نیز نیازمند موجودی است که معلول نباشد.

۸۶- میان امکان یا عدم امکان اثبات وجود خداوند، چه تفاوتی بین نگرش برخی فیلسوفان اروپایی

و فیلسوفان اسلامی وجود دارد؟

برخی از فلاسفه اروپایی به این نتیجه رسیده بودند که وجود خدا را نمی توان از طریق عقل و استدلال عقلی اثبات کرد، اما فیلسوفان مسلمان، از فارابی تا ملا صدرا و فلاسفه معاصر، نظرشان بر این است که اثبات وجود خدا از طریق استدلال عقلی امکان پذیر است.

۸۷- با توجه به فلسفه فارابی بنویسید منظور از «سلسله علل نامتناهی محال است» چیست؟ توضیح دهید؟

اگر سلسله علت ها بخواهد تا بی نهایت پیش برود یعنی منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، تسلسل علل نامتناهی پیش می آید و چنین تسلسلی محال است.

۸۸- عشق به هستی را از نظر ابن سینا توضیح دهید و بنویسید انس انسان به جهان ناشی از چیست؟

"هریک از ممکنات به واسطه حقیقت وجودش، همیشه مشتاق کمالات و خیرات است و بر حسب فطرت خود از بدی ها گریزان. همین اشتیاق ذاتی و ذوق". فطری را که سبب بقای ممکنات و مخلوقات است، عشق می نامیم این سینا معتقد است که عشق و محبت میان انسان و جهان از جاذبه عشق الهی ناشی می شود که در کنه و ذات جهان هستی به ودیعت نهاده شده است.

۸۹- اگر شما مثل ابن سینا بیا نیدشید، در این صورت، موجودات ممکن چگونه مشتاق کمالات و خیرات

و گریزان از بدی هائی شوند؟

ممکنات به واسطه حقیقت وجودش، همیشه مشتاق کمالات و خیرات است و بر حسب فطرت خود از بدی ها گریزان.

۹۰- کدام بحث فلاسفه مسلمان در کنار اثبات وجود خدا مطرح کرده اند؟ نمونه و مثالی بنویسید.

بحث درباره تأثیر این اعتقاد در زندگی انسان و نقش آن در معنابخشی به حیات بشری است. در مقام مثال، آنان وجود خدا و تأثیر آن در حیات انسانی را شبیه به وجود آب و نقش آن در حیات جسمانی بشر می دانند.

۹۱- مفاد استدلال فارابی برای اثبات وجود خدا به اختصار بنویسید؟

الف) در جهان پیرامون ما شیبایی هستند که وجودشان از خودشان نیست و معلول چیزهای دیگرند. ب) وجود علت بر وجود معلول مقدم است و وجود معلول مشروط به وجود علت است. یعنی، فقط در صورتی که علت موجود باشد، معلول هم موجود خواهد بود. ج) اگر معلولی که اکنون موجود است علتی داشته باشد که آن علت هم خودش معلول باشد، به ناچار، این معلول هم علت دیگری دارد. حال اگر این علت دوم هم معلول باشد، برای موجود شدن به علت سوم نیازمند است. اکنون اگر سلسله علتها بخواهد تا بی نهایت پیش برود، یعنی منتهی به علتی نشود که معلول دیگری نباشد، تسلسل علل نامتناهی پیش می آید و چنین تسلسلی محال است.

۹۲- خلاصه برهان وابستگی ابن سینا برای اثبات واجب الوجود بالذات (برهان وجوب و امکان) را بنویسید؟

۱- وقتی به موجودات این جهان نگاه می کنیم، می بینیم که این موجودات در ذات خود نسبت به وجود عدم (بودن و نبودن) مساوی اند؛ هم می توانند نباشند و هم می توانند نباشند. به عبارت دیگر، این موجودات ذاتاً ممکن الوجودند ۲- ممکن الوجود بالذات، برای اینکه از تساوی میان وجود و عدم در آید و موجود شود، نیازمند واجب الوجود بالذات است؛ موجودی که وجود، ذاتی او باشد. پس، موجودات این جهان به واجب الوجودی بالذات وابسته اند که آنها را از حالت امکانی خارج کرده و پدید آورده است.

۹۳- چه زمانی بحث یک فیلسوف در مورد خدا بحثی فلسفی قلمداد می شود؟

بحث فیلسوف، خواه مسلمان، خواه مسیحی و خواه پیرو هر مذهب دیگر درباره خدا، تا وقتی فلسفی است که از این روش فلسفه، یعنی استدلال عقلی محض، تجاوز نکند و نتایج تفکر خود را به صورت استدلالی عرضه نماید.

۹۴- رابطه بین اثبات وجود خدا و معناداری حیات نزد فلاسفه مسلمان را بنویسید؟

اعتقاد به خدایی می تواند به زندگی معنا دهد و انسان را وارد مرتبه ای برتر از زندگی کند که به کمک عقل و منطق یا هر راه دیگری وجود او را پذیرفته باشد و در ارتباط روحی و معنوی با او زندگی کند. مثلاً آنان وجود خدا و تأثیر آن در حیاتا انسانی را شبیه به وجود آب و نقش آن در حیات جسمانی بشر می دانند.

۹۵- از نظر یک فیلسوف الهی، پذیرش وجود خداوند با صفاتی که دارد، به فیلسوف این امکان را می دهد که بتواند معیارهای یک زندگی معنادار را به دست آورد. این معیارها را بنویسید. (سه مورد)

۱- جهان را غایتمند بیابد و آن را توضیح دهد. ۲- انسان را موجودی هدفمند بشناسد و این هدف را مشخص کند. ۳- برای گرایش فطری انسان به خیر و زیبایی مابزائی واقعی قائل شود. ۴- آرمان های مقدس و فراتر از زندگی مادی را معتبر و درست بداند. ۵- در برابر یک وجود متعالی و برتر احساس تعهد و مسئولیت داشته باشد.

① جواب فعالیت ها و تمرینات درس ۶

★ مقایسه ص ۴۱

✓ به دیدگاه افلاطون و ارسطو نزدیک است و از دیدگاه کانت و برگسون و ... دور است.

★ ملاحظه تشریحی کتاب راهنمای معلم: (نظرفیلسوفان مسلمان بانظرعقل گرایانی چون دکارت هماهنگ است. بانظرکانت هماهنگی ندارد. بانظرتجربه گرایانی مانندهیوم هماهنگی ندارد. بانظرتجربه گرایانی چون ویلیام جیمز نیز هماهنگ نیست چون این فیلسوفان هم به امکان استدلال عقلی معتقد نیستند.)

★ تطبیق ص ۴۱

✓ عقل به امور کلی و غیرحسی راه می‌یابد و خدانیز امری غیرحسی است. عقل مخصوصاً در کشف وجود پوی بردن به وجود امور غیرمادی توانایی دارد.

★ بررسی ص ۴۲

✓ راسل مفاد اصل علیت را درست درک نکرده است: او فکر کرده است اصل علیت یعنی این که هر چیزی علتی دارد.

✓ راسل چون در فهم اصل علیت دچار اشکال شده به نتایج غلطی رسیده از جمله این که فکر کرده چیز بدون علت نداریم. اگر چیزی واجب‌الوجود باشد و نه ممکن‌الوجود، علت محض خواهد بود و جنبه معلولی نخواهد داشت و نیازمند علت نخواهد بود.

★ ملاحظه تشریحی کتاب راهنمای معلم: (فیلسوفان نمی‌گویند هر موجودی نیازمند به علت است. آنان می‌گویند هر معلولی و هر پدیده‌ای به علت نیاز دارد. اما کسانی مانند جان استوارت میل و برتراند راسل این اشتباه را کرده اند و چنین فرض کرده اند که فیلسوفان می‌گویند هر موجودی نیازمند علت است. سخن فارابی با چیزی که راسل به فلاسفه الهی نسبت می‌دهد متفاوت است. فارابی می‌گوید هر موجودی که معلول بود، وجودش وابسته به علت است. اما راسل فکر کرده که فلاسفه می‌گویند هر وجودی نیازمند و وابسته به علت است. همچنین راسل فکر کرده که علت‌العلل از نظر فیلسوفان با سایر علل هیچ فرقی ندارد و آن هم چیزی مثل چیزهای دیگر است و در نتیجه به علت نیازمند است.)

★ تطبیق ص ۴۵

✓ بله تطبیق دارد و از این اشعار می‌توان زیبایی، خوش بینی، شوق و اشتیاق، هدفداری را استشمام کرد.

★ ملاحظه تشریحی کتاب راهنمای معلم:

✓ موارد زیر را می‌توان از نظرات ابن سینا برداشت کرد:

معیار ۱ و ۲	اشتیاق ذاتی و فطری موجودات به کمالات و خیرات
معیار ۳	گرایش فطری به خوبی‌ها و گریزان بودن از بدی‌ها
معیار ۴	جاذبه عشق الهی در انسان
معیار ۵	ودیعه الهی بودن عشق به کمالات و خیرات

✓ موارد زیر را می‌توان از اشعار به دست آورد:

معیار ۱ و ۳	وجود یک عشق مقدس و برتر در جهان
معیار ۳ و ۴	برتری انسان عاشق بر انسان‌های معمولی
معیار ۲ و ۳	وجود یک کشش به سوی خدا در موجودات

- ۱- بی‌هدف است یا هدفش نامعلوم است.
- ۲- اعتقاد به معنا و هدف در عین حال اعتقاد به پوچی.
- ۳- چون از شناخت و اعتقاد به امور ماورائی و خدا و آخرت محروم است، نمی‌تواند هدف و معنایی برای جهان و زندگی بیابد.
- ۱- سؤال اول، منظور آلبر کامو این است که جهان چیزی جز همین طبیعت نیست، این طبیعت هیچ پیام متعالی و بزرگ برای من ندارد. آیا جهان غایتمند است؟ آیا یک حقیقت مقدس و متعالی وجود دارد؟ نمی‌دانم.
- ۲- سؤال دوم، تناقض درونی آلبر کامو را دنبال می‌کند. او از یک طرف فطرتی با گرایش به زیبایی و خیر و جهان متعالی دارد و از طرف دیگر معتقد است که جهان چیزی جز همین طبیعت مادی نیست. یعنی اندیشه و فکر او ظرفیت پذیرش این گرایش فطری را ندارد. راه حل این است که وی به تحقیقات خود ادامه دهد تا شاید بتواند به دریافتی درست از جهان و انسان برسد.
- ۳- سؤال سوم نشان می‌دهد که آلبر کامو به جای دنباله روی از فکر و فلسفه اش، تسلیم فطرت خود شده و به گرایش‌ها و تمایل‌های انسانی خود پاسخ مثبت داده است.